

Андрюшкова О. А.

РОЛЬ САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття присвячена дослідженню та теоретичному аналізу поняття «студентське самоврядування». У статті подано визначення самоврядування в цілому, представлені різні точки зору на визначення студентського самоврядування. Встановлено, що студентське самоврядування розглядається як результат цілеспрямованих педагогічних зусиль для розвитку колективу, який сприяє формуванню громадянської позиції своїх членів шляхом залучення їх до управління справами навчального закладу та створення працездатних органів самоорганізації; а також, як особливу педагогічну технологію формування громадянських якостей молоді людини в системі демократичних відносин колективу. І особливість цієї педагогічної технології полягає в тому, що вона має реалізуватися на засадах самовизначення, самодіяльності, самоорганізації, самоствердження та самореалізації особистості. Охарактеризовано основні ознаки та принципи студентського самоврядування. Обґрунтовано особливе значення студентського самоврядування у вихованні лідерських якостей студентів, у реалізації їх професійного та творчого потенціалу, у формуванні демократичних відносин та модернізації суспільства.

Ключові слова: самоврядування, молодіжний рух, студентський рух, студентське самоврядування, органи студентського самоврядування.

Андрюшкова О. А. Роль самоуправления в формировании лидерских качеств студенческой молодежи высших учебных заведений. Статья посвящена исследованию и теоретическому анализу понятия «студенческое самоуправление». В статье представлены определения самоуправления в целом, представлены различные точки зрения на определение студенческого самоуправления. Установлено, что студенческое самоуправление рассматривается как результат целенаправленных педагогических усилий для развития коллектива, который способствует формированию гражданской позиции своих членов путем привлечения их к управлению делами учебного заведения и создания работоспособных органов самоорганизации, а также, как особую педагогическую технологию формирования гражданских качеств молодого человека в системе демократических отношений коллектива. И особенность этой педагогической технологии заключается в том, что она должна реализоваться на основе самоопределения, самодетельности, самоорганизации, самоутверждения и самореализации личности. Охарактеризованы

основные признаки и принципы студенческого самоуправления. Обоснованно особое значение студенческого самоуправления в воспитании лидерских качеств студентов, в реализации их профессионального и творческого потенциала, в формировании демократических отношений и модернизации общества.

Ключевые слова: *самоуправление, молодежное движение, студенческое движение, студенческое самоуправление, органы студенческого самоуправления.*

Andriushkova O. A. Role of Self-government in Leadership Qualities Formation of Student Youth of Higher Educational Institutions. This article is devoted to the research and the theoretical analysis of the concept "student self-government". The article defines the self-government in general, includes different points of view on the definition of the student self-government. It is established that the student self-government is considered as the result of targeted pedagogical efforts for the development of a collective, which promotes the formation of its members' citizenship through their involvement to the administration of an educational institution and the creation of functional self-organisation bodies; as well as a special pedagogical technology of the formation of a young man's civil qualities in the system of a collective's democratic relationship. And the pedagogical technology's feature is that it has to be realized on the basis of self-initiative, self-affirmation and self-identity. The basic features and principles of the student self-government are characterized. The importance of the student self-government in the formation of students' leadership qualities and their professional and creative potential's realization, in the formation of democratic relations and the modernization of the society is grounded.

Keywords: *self-government, youth movement, student movement, student self-government, student self-government bodies.*

Постановка проблеми. Розбудова України як демократичної, правової, незалежної, соціальної та економічно розвиненої держави можливо, на нашу думку, завдяки участі молоді у цих процесах. Суспільне життя, яке стає дедалі динамічнішим, потребує лідерів – енергійних, мобільних, здатних легко адаптуватися до змін оточуючого середовища та приймати зважені рішення.

У період продуктивного розвитку усіх сфер соціального життя, актуалізації багатого культурно-історичного досвіду, відновлення державності, відродження традицій національного виховання особлива увага зосереджується на проблемах реалізації соціальної та громадянської активності молоді. Дієвою формою соціальної активності молоді та засобів вираження її соціально-політичної та громадянської ініціатив є молодіжний рух. Розглядаючи молодіжний рух в цілому, варто підкреслити, що основну його складову становить студентський рух. Студентській молоді ВНЗ властиві такі риси, як організованість, згуртованість, високий рівень

мобільності та динаміки, здатність приймати рішення, відповідальність, спроможність адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві.

Аналіз актуальних досліджень. Найбільша кількість історико-педагогічних досліджень, у яких розкривається зміст, значення самоврядування, пов'язані з питаннями учнівського самоврядування. У вітчизняній педагогічній літературі накопичений певний обсяг знань з проблеми самоврядування учнівської молоді. Значний внесок у розробку питань теорії і практики учнівського самоврядування та організації дитячої самодіяльності здійснили Н. Крупська, А. Макаренко, В. Сухомлинський, В. Сорока-Росинський та інші. Важливе місце учнівському самоврядуванню в роботі школи відводили українські педагоги О. Астряб, К. Волошинов, О. Дорошкевич, С. Русова, С. Сірополко, І. Стешенко, Я. Чепіга.

Пізніше особливу увагу питанням громадської діяльності молоді приділяли Л. Гордін, В. Кабуш, В. Коротов, С. Хозе та інші відомі вітчизняні учені. Наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст. з'являються наукові праці Б. Кобзаря, Ж. Грищенко, В. Жукова, В. Іванова, С. Палад'єва, М. Приходька, в яких розглядаються питання організації студентів, прояву їх активної позиції та лідерських якостей.

Роль самоврядування у вихованні студента-лідера є визначальною. Саме тому проблеми студентського самоврядування є об'єктом дослідження науковців і у теперішній час (О. Єгорова, Т. Яцків, З. Галаджун, Х. Гаврилук, Я. Хауляк, І. Гончар та ін.).

Мета статті – визначити та проаналізувати сутність поняття «студентське самоврядування».

Виклад основного матеріалу. Студентство є соціально-професійною групою, яка потенційно являє собою один із найголовніших рушіїв розвитку новітньої української державності. Безумовно, виховання студентської молоді потребує особливої уваги. Формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню й оновленню інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти – завдання, що стоять перед вищими навчальними закладами на одному рівні з підготовкою висококваліфікованих фахівців.

Як відомо, однією з головних засад справді демократичного суспільства є наявність та ефективне функціонування громадського самоврядування. Адже самоврядування – це гарантоване державою право і реальна здатність громади самостійно або під відповідальність органів чи посадових осіб вирішувати питання внутрішнього керівництва в межах визначених законодавством [1].

Вивчення довідкової літератури дозволяє визначити «самоврядування» як форму управління, за якого суспільство, певна організація, госпо-

дарська чи адміністративна одиниця тощо має право самостійно вирішувати питання внутрішнього керівництва [2].

На підставі такого визначення «студентське самоврядування» слід розуміти як самостійну громадську діяльність студентів із реалізації функцій управління ВНЗ, яка визначається ними і здійснюється у відповідності до мети та завдань, що стоять перед студентськими колективами.

Студентське самоврядування у вищому навчальному закладі – невід’ємна частина громадського самоврядування, що забезпечує захист прав і інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, й їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом. Самостійна громадська діяльність студентів з реалізації функцій управління вищим навчальним закладом визначається ректоратом (адміністрацією), деканатами (відділеннями) та здійснюється студентами згідно з метою й завданнями, які стоять перед студентськими колективами, функціонує з метою забезпечення виконання студентами своїх обов’язків і захисту їхніх прав й сприяє гармонійному розвитку особистості студента, формуванню у нього навичок майбутнього організатора, керівника.

У Законі України «Про вищу освіту» (ст. 40) закріплено наступне: у вищих навчальних закладах та їх структурних підрозділах діє студентське самоврядування, яке є невід’ємною частиною громадського самоврядування відповідних навчальних закладів. Студентське самоврядування – це право і можливість студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні вищим навчальним закладом. Студентське самоврядування об’єднує всіх студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) відповідного вищого навчального закладу. Усі студенти (курсанти), які навчаються у вищому навчальному закладі, мають рівні права та можуть обиратися та бути обраними в робочі, дорадчі, виборні та інші органи студентського самоврядування. Студентське самоврядування забезпечує захист прав та інтересів студентів (курсантів) та їх участь в управлінні вищим навчальним закладом. Студентське самоврядування здійснюється студентами (курсантами) безпосередньо і через органи студентського самоврядування [3].

Студентське самоврядування діє на принципах:

- 1) добровільності, колегіальності, відкритості;
- 2) виборності та звітності органів студентського самоврядування;
- 3) рівності права студентів (курсантів) на участь у студентському самоврядуванні;
- 4) незалежності від впливу політичних партій та релігійних організацій (крім вищих духовних навчальних закладів).

Основними завданнями органів студентського самоврядування є:

- забезпечення і захист прав та інтересів студентів, зокрема стосовно організації навчального процесу;
- забезпечення виконання студентами своїх обов'язків;
- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;
- сприяння створенню відповідних умов для проживання і відпочинку студентів;
- сприяння діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами;
- організація співробітництва зі студентами інших вищих навчальних закладів і молодіжними організаціями;
- сприяння працевлаштуванню випускників;
- участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами;
- сприяння проведенню серед студентів соціологічних досліджень.

Розвиток процесів студентського самоврядування має особливе значення для виховання соціальної відповідальності, лідерських якостей, особистісної самоактуалізації молоді та прояву активної позиції; надає широкі можливості для реалізації її професійного та творчого потенціалу.

Студентське самоврядування, як форма колективної добровільної, рівноправної, відкритої самоорганізації студентів, сприяє формуванню лідерських та громадянських якостей, виробленню навичок управлінської та організаторської роботи молоді людини в системі демократичних відносин колективу й визначається важливим фактором розвитку і модернізації суспільства [4].

Розвиток та підтримка студентського самоврядування є надзвичайно ефективним засобом формування демократичних традицій та культури, прищеплення навичок відстоювати і захищати свої інтереси та інтереси громади, усталення практики використання демократичних процедур. І попри те, що організація студентського самоврядування в Україні має ще недовгу історію, за час його становлення, незважаючи на складність та неоднозначність цього процесу, встигли окреслитися певні спільні тенденції і загальні проблеми. А саме: необхідність удосконалення нормативно-правової бази, розробки юридичного інструментарію регламентуючого постійну та систематичну участь студентської молоді в розв'язанні питань, що стосуються вищої школи, дефіцит достатніх фінансових можливостей для ефективної діяльності органів студентського громадського руху, відсутність чіткого механізму та традицій взаємодії й співпраці як між громадськими студентськими органами і адміністрацією, дуалізм самоврядних органів і студентських профспілок.

Участь в органах студентського самоврядування створює для молоді людини можливість реалізувати себе як обдаровану і талановиту

особистість, стимулює активність молодого громадянина у суспільному житті загалом.

Студентське самоврядування сприяє налагодженню конструктивної співпраці між студентами та адміністрацією вищого навчального закладу. Можливість управляти деякими напрямками його функціонування активізує молодь, спонукає її до ознайомлення з усім, що відбувається навколо. Відстоюючи інтереси студентства, зокрема стосовно організації навчального процесу, представники студентського самоврядування формують значно вищі вимоги до вищих навчальних закладів та їх працівників, вдосконалюючи не тільки процес викладання, а й обох його суб'єктів.

Участь у роботі студентського самоврядування дозволяє також набути організаторських вмінь, привчає молодого громадянина Української держави відповідально виконувати свої обов'язки та покладені на нього завдання [5].

Важливою передумовою досягнення студентським самоврядуванням якісно нового рівня, який би відповідав принципам Болонської системи, є вирішення низки проблем:

1) підвищення рівня зацікавленості студентів ВНЗ проблемами студентського життя і заохочення до участі в органах студентського самоврядування.

2) створення можливості для аналізу процесів розвитку студентського самоврядування в Україні, зокрема шляхом проведення соціологічних досліджень з організації самоврядування у вищих навчальних закладах.

3) забезпечення адміністрацією вищих навчальних закладів України сприятливого соціально-психологічного мікроклімату в колективах, атмосфери довіри студентів до викладачів і керівництва, належних матеріально-технічних умов для вільного самовиявлення студентів.

4) проведення науково-практичних конференцій з проблем студентського самоврядування.

Зміна відношення у свідомості самих студентів щодо їх ролі у житті вищого навчального закладу, спільна діяльність усіх учасників навчального процесу у вирішенні повсякденних питань та стратегічних напрямів розвитку окремої освітньої установи забезпечать продуктивний розвиток студентського самоврядування в Україні. Адже самоорганізація студентів є реально діючим фактором розвитку і модернізації суспільства, вдосконалення навчально-виховного процесу, формування у студентської молоді національно-громадянської позиції [6].

Висновок. Отже, студентське самоврядування на сучасному етапі визначається як форма колективної добровільної, рівноправної, відкритої

самоорганізації студентів, виступає ареною формування у молодій людині активності, ініціативи, бажання діяти. Особливого значення участь у роботі студентського самоврядування набуває для підготовки майбутнього спеціаліста, керівника, лідера.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кін О. М. Передумови розвитку ідей студентського самоврядування в історії вітчизняної освіти / О. М.Кін // Вісник Севастопольського НТУ: зб. наук. праць. Випуск 124/2011. Серія: педагогіка. – Севастополь, 2011. – С. 192-197.

2. Тлумачний український словник – Електронний ресурс:
<http://www.lingvo.ua/uk/Interpret/uk->

3. Закон України «Про вищу освіту» – Електронний ресурс:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page3>

4. Єгорова О. В. З історії студентського самоврядування.-
<http://gj.nmu.org.ua/pdf/2009/3-4/Egorova.pdf>

5. Галаджун З., Гаврилюк Х. Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах в контексті вступу України до Європейського співтовариства // http://ipp.lp.edu.ua/WebRC/issues/Galadzhun_Gavryliuk.htm

6. Кравченко Л. Роль студентського самоврядування у формуванні лідерських та особистісних якостей студентів. За ред. В. Большакова // Тези доповідей і повідомлень на всеукраїнській науково-практичній конференції 11-12 березня 2008р. «Формування української технічної еліти в ході викладання суспільних наук у вищих технічних закладах України». – С. 117.

7. Романик А. Роль студентського самоврядування в Україні та в країнах Західної Європи / А. Романик // Студентське самоврядування в Україні. – К.: «Молодіжна альтернатива», 2004. – С.6-10.

8. Ванькович У. Український досвід студентського самоврядування: тенденції, проблеми / У. Ванькович // Студентське самоврядування в Україні. – К.: «Молодіжна альтернатива», 2004. – С.11-18.

9. Хмурова К. Європейське самоврядування – шлях до студентської активності / К. Хмурова // Освіта України. – 21.06.2006. – №26-27. – С. 8.